

Voorstel uitgangspunten gebruik Uilenburgersjoel

De Uilenburgersjoel is een bijzondere plek met een rijke geschiedenis. Het gebouw staat symbool voor het Joodse leven in Amsterdam en draagt de herinnering aan een gemeenschap die, ondanks alles wat verloren ging, nog steeds aanwezig en levend is.

Deze betekenis verplicht ons om zorgvuldig om te gaan met de manier waarop de sjoel vandaag de dag wordt gebruikt.

Ons uitgangspunt is dat het gebouw openstaat voor verschillende vormen van gebruik – cultureel, educatief, maatschappelijk en spiritueel – mits dit gebruik recht doet aan de geschiedenis, de Joodse traditie en de Joodse gemeenschap, hier en elders in de wereld.

We willen ruimte bieden aan partijen die, met respect voor dit verhaal, de sjoel willen benutten als plek voor ontmoeting, dialoog en bezinning. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

1. Respect voor de Joodse traditie en geschiedenis

De Uilenburgersjoel is niet slechts een gebouw, maar een getuigenis van meer dan drie eeuwen Joods leven op deze plek in Amsterdam. Zij draagt de herinnering aan de Joodse gemeenschap die hier haar sociale en culturele leven vormgaf — en aan de leegte die de Shoah heeft achtergelaten.

Gebruik van de sjoel vraagt daarom om zorgvuldigheid, besef van context en respect voor de betekenis van de plek. Wie hier een activiteit organiseert, beweegt zich in een ruimte die doordrenkt is van geschiedenis en traditie.

Dat betekent concreet dat:

- activiteiten kunnen plaatsvinden met eerbied voor de betekenis van de ruimte; de sjoel blijft herkenbaar als voormalige gebedsruimte, waarin geen uitingen plaatsvinden die strijdig zijn met de waarden van het Jodendom;
- organisatoren en bezoekers zich bewust zijn van de betekenis voor de Joodse gemeenschap en zich dienovereenkomstig gedragen;
- er in de communicatie en aankleding van activiteiten geen misbruik wordt gemaakt van Joodse symboliek (zoals davidsterren, mezoezet of rituele objecten) op een manier die afbreuk doet aan hun culturele, historische of religieuze betekenis;
- bij twijfel of een activiteit gepast is, kan het bestuur overleg voeren met vertegenwoordigers uit de Joodse gemeenschap of deskundigen op het gebied van Joodse cultuur en religie.

De sjoel wil een gastvrije plek zijn waar verschillende mensen en tradities elkaar kunnen ontmoeten, maar altijd met behoud van de eerbied en waardigheid die het gebouw toekomt.

Zoals de Mishna zegt:

“Wie de eerbied voor heilige plaatsen bewaart, eert daarmee ook de generaties die hem zijn voorgegaan.”

2. Geen platform voor antisemitisme of antizionisme

De Uilenburgersjoel is een plaats van dialoog, niet van ontkenning of vijandigheid.

Bijeenkomsten of uitingen die het bestaansrecht van de staat Israël ontkennen of ondermijnen, passen niet binnen het karakter en de waarden van de sjoel.

Tegelijk is er ruimte voor kritische reflectie en debat, ook over Israëlisch beleid of politiek, zolang dit gebeurt vanuit respect, met kennis van context, en zonder dat het Joodse zelfbeschikkingsrecht of het bestaansrecht van Israël als Joodse staat in twijfel wordt getrokken.

Wij maken onderscheid tussen kritiek op beleid (geoorloofd) en ontkenning van bestaansrecht (onaanvaardbaar). De grens ligt waar kritiek omslaat in demonisering of delegitimatie.

Daarom geldt:

- activiteiten die expliciet of impliciet oproepen tot boycot of isolatie van Israël als staat, of die Israël als uniek kwaad neerzetten, zijn niet passend;
- activiteiten waarin ruimte is voor open gesprek of culturele uitwisseling, juist ook tussen Joodse en niet-Joodse perspectieven, zijn welkom, mits ze plaatsvinden binnen de eerder genoemde kaders van respect.

De sjoel staat voor vrijheid van meningsuiting, niet voor vrijheid om te kwetsen of te ontkennen.

3. Internationale normering

Bij de beoordeling van activiteiten hanteren wij de internationaal erkende IHRA-definitie van antisemitisme (International Holocaust Remembrance Alliance, 2016), luidend:

“Antisemitisme is een bepaalde perceptie van Joden, die zich kan uiten als haat tegen Joden. Retorische en fysieke uitingen van antisemitisme zijn gericht tegen Joodse of niet-Joodse individuen en/of hun eigendommen, tegen instellingen van de Joodse gemeenschap en religieuze voorzieningen.”

— IHRA Working Definition of Antisemitism (2016)

In lijn met de opvattingen van de Engelse opperrabbin Jonathan Sacks (1948–2020) zien wij antizionisme als een moderne vorm van antisemitisme wanneer het gericht is op de ontkenning of delegitimatie van het Joodse volk of de Joodse staat.

Sacks verwoordde dit als volgt:

“Antisemitism has mutated over time. It began as hatred of Jews because of their religion, then because of their race, and today because of their nation state, Israel. In each age, antisemitism has adapted to the dominant mode of thought.”

— Rabbi Lord Jonathan Sacks, “Not in God’s Name” (2015)

Deze normering biedt ons een internationaal gedragen en moreel helder kader om aanvragen voor gebruik te toetsen.

4. Ruimte voor dialoog en betekenisvolle ontmoeting

De Uilenburgersjoel is een plek van ontmoeting, reflectie en gesprek. Wij willen vooral activiteiten verwelkomen die bijdragen aan begrip, verbinding en kennisuitwisseling tussen mensen en gemeenschappen.

Dat vraagt niet zozeer om neutraliteit, maar eerder om respectvolle nieuwsgierigheid.

Activiteiten die uiteenlopende perspectieven bijeenbrengen, mits zorgvuldig vormgegeven, dragen bij aan de actuele betekenis van de sjoel als brug tussen verleden en heden.

Wij nodigen organisaties uit om:

- ruimte te creëren voor luisteren en wederzijds begrip;
- sprekers te selecteren die bijdragen aan constructieve dialoog niet aan polarisatie;
- aandacht te besteden aan de context en gevoeligheid van thema's die raken aan Joods leven, Israël of antisemitisme.

De sjoel wil in deze tijd een plaats van gesprek zijn, niet van strijd.

Zoals rabbijn Sacks schreef:

“To be without dialogue is to be without humanity.”

5. Beoordeling van aanvragen en waarden van de sjoel

De Uilenburgersjoel wil een plek zijn waarin ruimte is voor diversiteit.

Wij willen een brave space zijn: een warme plek waar tegengestelde stemmen gehoord worden, waar twijfel mag bestaan en waar nieuwe verbindingen kunnen ontstaan. Een plek waar deelnemers ervaren dat verschil niet het einde is van verbondenheid, maar juist een uitnodiging om dieper te kijken en nieuwe vormen van samenleven te verkennen.

Dit vraagt respect, acceptatie van verschil en acceptatie van de betekenis van het gebouw en de waarden waarbinnen dit plaatsvindt.

Het bestuur beoordeelt aanvragen voor gebruik van de Uilenburgersjoel aan de hand van bovenstaande uitgangspunten.

Daarbij geldt het volgende:

- elke aanvraag wordt beoordeeld op inhoud, toon, doelstelling en context;
- bij twijfel of een activiteit past binnen het karakter van de sjoel, kan het bestuur advies inwinnen bij vertegenwoordigers van de Joodse gemeenschap, deskundigen op het gebied van antisemitisme, of partners binnen het bredere netwerk van erfgoed en dialoog;
- het bestuur behoudt zich het recht voor om aanvragen te weigeren of aanvullende voorwaarden te stellen, wanneer dat nodig is om de waarden en de betekenis van de sjoel te beschermen.

De sjoel is en blijft een plek van gastvrijheid, reflectie en respect – voor wie binnenkomt, en voor wie er vóór ons was.